

TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 1. november 2017 truffet vedtak i

- Sak nr:** 17-081 (arkivnr: 17/954)
- Saken gjelder:** Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett, samt lagdommerne C og D ved Y lagmannsrett
- Utvalgsmedlemmer:** Unni Sandbukt (leder)
Randi Grøndalen
Ketil Myhre
Svein J. Magnussen
Turid Ellingsen
- Offentlighet:** I medhold av offentlighetsloven § 13 første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1, er private parter navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.
- Vedtak:**
1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold utvalget ikke har kompetanse til å vurdere.
 2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B, lagdommer C og lagdommer D.

Innledning:

Ved brev av 11. juni 2017 har A klaget på tingrettsdommer B ved X tingrett, samt lagdommerne C og D ved Y lagmannsrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt tingrettsdommer B og lagdommerne C og D, som ved brev av henholdsvis 6. august, 7. august og 4. august 2017 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat E og advokat F. Klagen er supplert ved brev av 8. og 31. august, samt 24. september 2017. Sorenskriver G og førstelagmann H ved Y lagmannsrett er orientert om klagen, og førstelagmann H har den 10. august 2017 avgitt uttalelse.

Saksfremstilling:

Saken gjelder en foreldretvist om fast bosted og samvær, hvor klager var part. Rettsmøte ble avholdt i Y lagmannsrett 14. mars 2017, og dom ble avsagt 26. april 2017. De innklagede dommerne var dommere i lagmannsretten. Lagmannsrettens dom ble anket, men anken ble av Høyesteretts ankeutvalg 12. juni 2017 nektet fremmet.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Via sin advokat informerte han dommerne om at det var nødvendig for han å avgi en dyptgående partsforklaring blant annet med støtte i allerede innsendte dokumenter. Siden han ikke fikk annen tilbakemelding, antok han at dette var akseptert metode. Først da han under partsforklaringen åpnet sin data og nettbrett for å gå gjennom dokumentene med støtte fra sitt manuskript, ble han stoppet av lagdommer C. Det ble umulig å holde en partsforklaring på slikt detaljnivå uten støtte fra manuskript, så han avsto fra å holde egen partsforklaring og svarte derfor kun på spørsmål. Det er korrekt at motparten holdt sitt partsinnlegg på samme måte, men i tingretten fikk motparten holde sitt innlegg fra manuskript. Han savner kjøreregler om dette i forkant av rettssaken. Han ser her på dommerne i tingretten og lagmannsretten som en enhet og viser til de etiske retningslinjene punkt fem om likebehandling.

Tingrettsdommer B stilte et direkte og ledende spørsmål som han oppfattet som en tydelig beskjed om at han burde trekke kravet om fast bosted. Han trakk kravet fordi han oppfattet det slik at han ellers ville tape saken med saksomkostningene. Når han likevel taper saken lurer han på hva som var hensikten med spørsmålet. Han lurer også på hvorfor mor ikke fikk samme spørsmål. Han viser her til de etiske retningslinjene punkt tre om upartiskhet og punkt åtte om diskresjon.

Dommerne burde ikke latt psykolog J slippe til som sakkyndig for retten, da hun åpenbart ikke er seriøs. Psykologen undersøkte ikke barnet, og anbefalte ekstreme løsninger. I tillegg løy hun bevisst for retten, og er faglig svak og uredelig. Dommerne grep ikke inn overfor psykologens hersketeknikker, og dommerne viste heller ingen interesse for å høre hans versjon. Han reagerer på at dommerne ikke avslørte det sosiale spillet. Han viser her til de etiske retningslinjer punkt fire om integritet.

Advokat Es forklaring om at motparten verken for tingretten eller lagmannsretten hadde noe ferdig skrevet manuskript er uriktig. Detaljrikdommen i forklaringen er umulig uten å lese fra manuskript. Han oppfatter videre advokatens personkarakteristikk, som forøvrig gis uten eksempler, som lavmål og mobbing. Han er heller ikke enig i advokatens uttalelser om psykologen, og legger ved utdrag fra hans klage på psykologen.

I uttalelse av 24. september 2017 kommenterer han psykologens vurderinger ytterligere. Han mener det er vanskelig å forstå at psykologen i retten ikke ble møtt med et eneste kritisk spørsmål eller kritisk refleksjon.

Innklagede – lagdommer D – har i hovedsak vist til følgende:

Hans overordnede oppfatning er at saken ble avviklet på ordinært vis. I starten av forhandlingene forsøkte retten å få i stand et forlik, uten at dette førte frem. Deretter ble saken avviklet på ordinær måte. Det fremkom ingen innsigelser eller innvendinger mot rettens prosessledelse.

Klagers anførsel om at partsforklaringen ikke kunne skje etter manuskript må anses som et angrep på rettens saksbehandling. Klager opplyser i klagen at hans prosessfullmektig hadde informert dommerne på forhånd om at klager ønsket å avgi sin partsforklaring med støtte i allerede innsendte dokumenter, men en slik beskjed ble aldri gitt til han. Det ville i så fall ha vært ekstraordinært. Han kan ikke huske om klager ble nektet å benytte manuskript/PC under sin partsforklaring, men om dette var tema er han overbevist om at klager i så fall fikk beskjed om at han kunne støtte seg til et manuskript men ikke lese direkte fra dette.

Han kan heller ikke erindre om klager ga en fri forklaring eller ved spørsmål fra egen prosessfullmektig, men han legger til grunn at klager fikk forklart seg om de viktigste forholdene han hadde å formidle. Det ble ikke bedt om mer tid til klagers forklaring.

Han husker at det var spørsmål om klager ønsket å endre påstanden om fast bosted, men det var ikke noe press fra dommerne i så måte. Hvordan klager oppfattet spørsmålet er det ikke mulig for han å uttale seg om, men det er imidlertid klart at det ikke var ment som noe utidig press.

Etter hans mening utførte psykologen en meget god jobb, og hadde brukt mye tid på familien og oppdraget. Det var ikke tale om noen hersketeknikker. Tvert imot hadde hun brukt mye tid på familien, langt mer enn det som er normalt.

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

Hun slutter seg i det store og det hele til lagdommer Ds uttalelse. Når det gjelder klagens punkt 2, husker hun det slik at det etter megling og etter at rettsmøtet hadde pågått en stund, var uklart for henne om klager hadde frafalt kravet om fast bosted eller ikke. Med forbehold om at hun husker riktig, mener hun at hun tolket det slik at kravet kunne være frafalt, men at han senere likevel stod fast på sin opprinnelige påstand. Hun mente det derfor var behov for avklaring, og fikk samtidig undersøkt om hennes kolleger hadde oppfattet det på samme måte. Hun forfulgte ikke temaet videre, ut over spørsmålet om kravet om fast bosted var frafalt, slik hun nå husker det.

Hun vurderte psykologen som faglig sterk og som meget erfaren. I tillegg opplevde hun psykologen som hensynsfull og behandling mot begge parter, ikke minst tålmodig.

Innklagede – lagdommer C – har i hovedsak vist til følgende:

Hun har lest uttalelsene fra tingrettsdommer B, lagdommer D og advokat E, og disse er i hovedsak dekkende for det hun husker fra ankeforhandlingen når det gjelder det som tas opp i klagen.

Hun kan ikke huske at partsforklaring fra manuskript ble tatt opp før ankeforhandlingen startet. Det var ikke varslet i sluttinnlegget og heller ikke i prosesskriv fra klagers advokat. Hun mener å huske noe om at klagers prosessfullmektig nevnte noe om problemstillingen under sin innledende klarlegging, men hun kan ikke utelukke at advokat F kan ha ringt henne forut for ankeforhandlingen. Slik hun husker det, ga hun uttrykk for at klager kunne støtte seg til notater, men ikke lese opp et manuskript. Denne fremgangsmåten ble fulgt da klager ga forklaring, og hun oppfattet ikke noen uenighet rundt dette. Hennes inntrykk var at klager fikk sagt det han mente var viktig. Forøvrig viser hun til lagdommer Ds uttalelse på dette punktet.

I prosesskriv noen dager før ankeforhandlingen skulle starte, opplyste klagers prosessfullmektig at partene var i forliksforhandlinger. Det var også forliksforhandlinger etter at ankeforhandlingen startet. Retten ble tidlig orientert om at partene var enige om at barnet skulle bo fast hos moren og at klager skulle ha samvær, men at de var uenige om omfanget av samværet. Etter at forliksforhandlingene var avsluttet og ankeforhandlingen fortsatte, oppsto det et behov for å få klarlagt klagers påstand i lys av at partene hadde vært enige om fast bosted hos moren. Påstanden ble først opprettholdt, men ble endret under prosedyren. Det er helt ukjent for henne at endringen skal ha hatt med mulig sakskostnadsansvar å gjøre. Argumentasjonen vedrørende fritak fra sakskostnadsansvar gjaldt først og fremst at klagers forlikstilbud var blitt avslått av motparten. For øvrig viser hun til uttalelsene fra de øvrige dommerne på dette punktet.

Oppnevningen av psykologen ble foretatt av en annen dommer enn de innklagede, og oppnevningen ble ikke anket. Forøvrig oppfattet hun psykologens arbeid som grundig og tillitsvekkende. Det var overhode ikke grunnlag for å entledige henne fra vervet, noe det heller ikke kom krav om, og det kom heller ikke anmodning om å gripe inn under psykologens forklaring eller spørsmål til klager. Forøvrig viser hun til lagdommer Ds uttalelse.

Prosessfullmektig – advokat F – har i hovedsak uttalt følgende:

I hans forslag til tidsplan for ankeforhandlingene la han opp til et relativt kort innledningsforedrag og en desto lengre partsforklaring fra klager, grunnet klagers ønske om å gi en fylldig partsforklaring. Klager hadde forberedt seg på å bruke manus på PC og henvide til/gjennomgå den for ham sentrale dokumentasjonen i sin partsforklaring. Dette ble stoppet med en gang av administrator med henvisning til at det skulle gis muntlig forklaring. Klager ble nok da satt ut og han forstår at klager følte at saken ikke ble fremlagt slik som planlagt. Om dette hadde vært mer fordelaktig for klager enn den formen for partsforklaringen fikk er en annen sak. Han fant ikke grunn til å protestere mot administrator, men innrettet sin spørsmålsstilling etter den disposisjon klager hadde forberedt.

Han hadde på forhånd opplyst klager om at det var problematisk å gjennomføre en partsforklaring slik han ønsket, men fastholdt likevel sitt ønske. Han mener at dommere til en viss grad bør godta at parter i barnefordelingssaker har et manus, og opplever at dommere i stor utstrekning faktisk gjør det. Man kom i denne saken aldri i nærheten av grensen for muntlighetsprinsippet.

At en part som er representert ved advokat selv skal fremlegge dokumentasjon i sin partsforklaring medgir han at er spesielt, men når dette var formidlet som et ønske gjennom tidsplanen retten fikk fem dager før ankeforhandling kunne det fra rettens side vært reagert på forhånd.

Han erindrer ikke ordlyden i spørsmålene som ble stilt til klager fra dommerpanelet. At spørsmålene etterlot et inntrykk av at dommerne ikke så det særlig nærliggende å gi klager omsorgen for sønnen, kan han i alle tilfelle bekrefte. Han fant ikke grunn til å forlange protokolltilførsel om noen av spørsmålene fra dommerbordet.

Han velger å avstå fra å kommentere klagers kritikk av psykologen.

Prosessfullmektig – advokat E – har i hovedsak uttalt følgende:

Han var prosessfullmektig for motparten. Lagmannsretten brukte mye tid på saken, særlig innledningsvis, med sikte på å bistå partene i å forsøke å finne frem til en løsning. Hele prosessen og resten av hovedforhandlingen foregikk på en rolig, hyggelig og verdig måte fra alle parter, og han er derfor overrasket over klagen.

Klager fikk på vanlig måte anledning til å forklare seg. Han ble anmodet om en mest mulig fri forklaring, og han fikk spørsmål og svarte på de. Motparten hadde verken for tingretten eller for lagmannsretten noe ferdig skrevet manuskript. Det er ingenting i lagmannsrettens behandling av saken som ikke ivaretok hensynet til likebehandling fra rettens side.

Det var aldri noe press om at klager skulle frasi seg ønsket om fast bosted, og han kan heller ikke huske noen direkte spørsmål om at klager skulle trekke noe krav.

Anførselene om psykologen taler for seg, og ligner samme mønster som i de tidligere rettssakene hvor klager har vært involvert. Psykologen gjorde et svært grundig arbeid i saken. Dommerne forholdt seg på en saklig og korrekt måte til psykologen, og han er sterkt uenig i at det skulle foreligge noe fra rettens side som er egnet til å skade tilliten til dommerne eller domstolen forøvrig.

Saken for lagmannsretten ble gjennomført på en grundig og skikkelig måte, alle tre dommerne viste interesse for saken, og alle opptrådte høflig og vennlig mot sakens aktører og vitner.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstolloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Det faller utenfor Tilsynsutvalgets myndighet å vurdere forhold som kan brukes som grunnlag for anke, jf. domstolloven § 236 fjerde ledd. Dette gjelder for eksempel innsigelser mot dommerens beslutninger i forbindelse med saksbehandlingen eller prosessledelsen.

Klager har anført at han ble stoppet og nektet å støtte seg til sitt manuskript under sin partsforklaring. Utgangspunktet er at dommeren har ansvaret for sakens fremdrift og styring, herunder er dommeren berettiget til å styre hvordan en forklaring skal gis for retten. Det er ikke anført at dette ble gjort på en kritikkverdig måte. Denne delen av klagen faller derfor utenfor det utvalget kan vurdere og blir dermed å avvise.

Klagers anførsler retter seg dels om hvordan den rettsoppnevnte sakkyndige, psykolog J, utførte sitt oppdrag i saken. Som nevnt følger det av domstolloven § 236 første ledd at Tilsynsutvalgets kompetanse er begrenset til å treffe vedtak om disiplinærtiltak overfor dommere. Denne delen av klagen faller derfor utenfor det utvalget kan vurdere og blir dermed å avvise.

Klager har videre anført at han ble stilt et ledende og direkte spørsmål som han oppfattet som et tydelig signal om at han burde trekke kravet om fast bosted og at dommerne burde grepet inn overfor psykolog J. Dette er forhold som utvalget kan vurdere.

I forarbeidene til domstolloven kap. 12, er det nærmere beskrevet hva som skal være retningsgivende for utvalgets vurdering av dommeratferd.

Utvalget viser bl.a. til Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 199 hvor følgende er uttalt:

”God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver. God dommerskikk er knyttet til en rekke forhold. For det første vil dommerens opptreden i retten være gjenstand for vurdering. I den forbindelse kan spørsmål om møteledelse, opptreden overfor parter, vitner og andre aktører være av betydning.”

Det er en viktig rettesnor for Tilsynsutvalget om det er påvist forhold som er egnet til å svekke tilliten til domstolene og dommerne, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 174.

Tilsynsutvalget har lagt til grunn i sin praksis at det må være påvist konkrete forhold, f.eks. i form av krenkende utsagn eller annen klanderverdig opptreden fra dommerens side, for at utvalget skal kunne reagere med disiplinærtiltak. Klagerens subjektive oppfatning og generelle karakteristikk er ikke tilstrekkelig uten bekreftede eksempler.

Det er ubestridt at tingrettsdommer B under hovedforhandlingen stilte klager spørsmål om han hadde frafalt kravet om fast bosted. Tingrettsdommer B har opplyst at spørsmålet ble stilt fordi dette fremsto som uklart i etterkant av forliksforhandlinger mellom partene. Dette støttes i uttalelsene til de øvrige dommerne. Klager har anført at han oppfattet dette spørsmålet som et tydelig signal om at han burde trekke kravet om fast bosted. Tilsynsutvalget betviler ikke at klager kan ha oppfattet spørsmålet på denne måten. Det foreligger imidlertid ingen konkrete opplysninger i saken som kan underbygge at dommeren ved sitt spørsmål gav uttrykk for et forhåndsstandpunkt, utøvde forlikspress eller på annen måte opptrådte i strid med god dommerskikk. Det er derved ikke grunnlag for å konkludere med at tingrettsdommer B har opptrådt i strid med god dommerskikk på dette punkt.

Det ligger som nevnt utenfor Tilsynsutvalgets kompetanseområde å vurdere psykolog Js utføring av sitt oppdrag i saken. Tilsynsutvalget kan imidlertid vurdere om dommerne kan kritiseres for ikke å ha grepet inn overfor klanderverdig opptreden fra en av aktørene i retten. Klagers anklager mot den sakkyndige er i liten grad konkretiserte. Uttalelser som er inngitt til utvalget gir heller ingen støtte til klagers vurdering av psykolog Js opptreden i retten og utføring av sitt oppdrag i saken for øvrig. Det er derved ikke grunnlag for å konkludere med at dommerne har opptrådt i strid med god dommerskikk på dette punkt.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B, lagdommer C og lagdommer D.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold utvalget ikke har kompetanse til å vurdere.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B, lagdommer C og lagdommer D.